

ў невялікай прадмове да «Казак жыцця» пісьменнік адрасуе сваё вітальнае слова ўсяму свету, які харктырызуе не інакш, як «бязмежны»:

*У той песні, шырокай, як свет,
Чутны ветры і гром.
Дык прымі ж ты прывет,
Свет бязмежны, мой дом* [2, с. 445].

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Васючэнка, П. В. Беларуская літаратура XX стагоддзя і сімвалізм / навук. рэд. В. П. Жураўлёў. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск: МДЛУ, 2016. – 200 с.
2. Колас, Я. Збор твораў у дванаццаці тамах. Том V. – Мн.: Дзярж. выд. БССР, 1962. – 720 с.
3. Старикова, Н. Н. Славянские литературы в эпоху глобализации. «Перезагрузка» идентичности // Язык, сознание, коммуникация: Сб. науч. ст., посв. памяти засл. проф. МГУ А. Г. Широковой / ред. колл: В. В. Красных, А. И. Изотов, В. Г. Кульпина. – М.: МАКС Пресс, 2009. – Вып. 38. – С. 192–200.
4. Тычына, М. А. Якуб Колас // Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя. У 4 т. Т. 1. 1905–1920 / Нац. аkad. навук Беларусі. Ін-т літ. імя Я. Купалы. – 2-е выд. – Мн.: Беларуская навука, 2001. – 583 с.
5. Тычына, М. А. Янка Купала і Якуб Колас: учора і сёння. – Мінск: Беларус. навука, 2012. – 495 с.

УДК 372.882

С. Д. Грынько (Беларусь, г. Гродна)

РЭАЛІЗАЦЫЯ АДУКАЦЫЙНАЙ ФУНКЦЫИ МУЗЕЯ Ў НАВУЧАННІ ЛІТАРАТУРЫ (НА ПРЫКЛАДЗЕ АСОБЫ І ТВОРЧАСЦІ ЯКУБА КОЛАСА)

Анатэза. У артыкуле разглядаюцца магчымасці рэалізацыі адукатыўнай функцыі музея пры вывучэнні літаратуры. Асноўныя напрамкі музейна-педагагічнай дзейнасці асвятляюцца на прыкладзе вывучэння творчасці Якуба Коласа.

Ключавыя слова: музей, адукатыўная функцыя музея, літаратура, Якуб Колас.

Музей (лацінскае *museum* ад грэческага *museion* – храм музай) як сацыяльны інстытут пачаў фарміравацца ўжо на ранніх этапах цывілізацыі. Само паняцце з'явілася больш за дзве з паловай тысячы гадоў таму, хаяць сучаснае яго ўжыванне істотна адрозніваецца ад першапачатковага значэння.

У нашы дні існуе цэлы шэраг азначэнняў музея, што ў значнай ступені тлумачыцца складанасцю і шматграннасцю самога феномену. Дваццатае стагоддзе падарыла чалавецтву новыя тыпы гэтай установы. Гэта з'ява тлумачыцца тым, што прыйшло ўсведамленне таго, што захоўваць і экспанава-

ваць можна і трэба не толькі прадметы, але і харктэрнае для іх атачэнне, розныя фрагменты гісторыка-культурнага асяроддзя, віды чалавечай дзеянасці. З'явіліся музеі пад адкрытым небам, у аснове якіх не традыцыйная калекцыя прадметаў, а помнікі архітэктуры і народнага побыту, прадстаўленыя ў сваім натуральным прыродным асяродку. Узніклі і такія ўстановы, дзе змешчаны галоўным чынам не аўтэнтычныя экспанаты, а іх узнаўленні.

У міжнароднай практицы звычайна выкарыстоўваецца азначэнне, выпрацаванае Міжнародным саветам музеяў (ІКОМ з англійскай мовы: International Council of Museums) і ўключанае ў яго Статут у 1974 годзе: «Музей – гэта пастаянная некамерцыйная ўстанова, якая знаходзіцца на службе грамадства і яго развіцця і адкрытая для людзей; яна набывае, захоўвае, вывучае, папулярызуе і экспануе ў адкукацыйных, асветніцкіх і забаўляльных мэтах матэрыяльныя сведчанні чалавека і асяроддзя, якое яго акружае» [1].

Поўнае апісанне задач, якія вырашае музей як інстытут грамадства знаходзім у дэфініцыі, якое дадзена ў «Расійскай музейнай энцыклапедыі»: «Музей – культурная форма, гістарычна выпрацаваная чалавецтвам для захавання, актуалізацыі і трансляцыі наступным пакаленням найбольш каштоўнай часткі культурнай і прыроднай спадчыны. У працэсе генезісу і гістарычнай эвалюцыі музей рэалізуваўся як адкрытая для публікі некамерцыйная ўстанова, якая ажыццяўляе свае сацыяльныя функцыі на карысць грамадства. З'яўляючыся інстытутам сацыяльнай памяці, музей адбірае, захоўвае, даследуе, экспануе і інтэрпрэтую першакрыніцы ведаў аб развіцці грамадства і прыроды – музейныя прадметы, іх калекцыі і іншыя віды рухомай і нерухомай, матэрыяльнай і нематэрыяльнай культурнай спадчыны» [2].

Такім чынам, зыходзячы з адзначанага вышэй пра сутнасць і ролю музея можна сцвярджаць, што гэта ўстанова рэалізуе шэраг задач у сваёй дзеянасці:

- набыванне і захаванне прадметаў, якія з'яўляюцца культурнай або прыроднай спадчынай;
- вывучэнне і папулярызацыя сведчанняў чалавечай дзеянасці і на-вакольнага асяроддзя;
- экспанаванне і інтэрпрэтацыя першакрыніцы ведаў аб развіцці грамадства і прыроды;
- рэалізацыя адкукацыйнай і забаўляльнай функцыі на карысць грамадству.

Фундаментальнае прызначэнне «храма музай» з часам не змянілася і, мабыць, застанецца вызначальным для сутнасці гэтай установы

ў будучым – захоўваць, презентаваць і трансляваць з мінулага ў будучыню галоўныя каштоўнасці і дасягненні, якія адпавядаюць каштоўнасным патрабаванням свайго часу. Відавочна, што сацыяльная функцыя музея, якая заключаецца ў зборанні і папулярызацыі культурных каштоўнасцей і адукацыі насельніцтва на іх аснове, з'яўляеца вызначальнай у яго дзейнасці. Міжнародны савет музеяў лічыць, што гэта ўстанова рэалізуе пяць сацыяльных функцый: захоўвання, экспанавання, выхавання, на-вучання і асалоды. Як бачым, працэс адукацыі насельніцтва – галоўны напрамак дзейнасці музея, усе астатнія яго віды дзейнасці (захоўванне і экспанаванне) пэўным чынам дапаўняюць гэтую функцыю, робячы яе ўнікальнай у параўнанні з іншымі ўстановамі дадатковай адукацыі: палацамі творчасці, бібліятэкамі, выставачнымі цэнтрамі, галерэмі і інш. Забаўляльная дзейнасць музеяў развіваецца ў сучасным грамадстве з мэтай прывабіць наведвальнікаў да сваёй выключнай асветніцкай функцыі.

Разуменне шматвектарнага ўздзейння «храма музеяў» на асобу за кошт рэалізацыі арсеналу яго функцый – неабходная ўмова паспяховай працы педагога ў навучальнай установе ў супрацоўніцтве з музеем. Толькі свядомае стаўленне да яго грамадскай значнасці і мэтанакіраваная праца па супрацоўніцтве з гэтай установай можа забяспечыць эфектыў-насць музейна-педагагічнай дзейнасці, якая бачыцца нам у наступным:

- трывалае засваенне ведаў, якое забяспечваецца за кошт нагляднага ўспрымання, цікавай інфармацыі з гісторыі рэчаў, яркага эмацый-нальнага ўражання, атрыманай эстэтычнай асалоды;
- выхаванне гуманнасці, грамадзянскасці, патрыятызму, эстэтычнага густу ў навучэнцаў;
- усебаковае развіццё іх здольнасцей, далучэнне да самастойнай даследчай працы;
- фарміраванне нацыянальнай самасвядомасці ў асобе навучэнцаў шляхам далучэння да найлепшых гістарычных набыткаў свайго народа;
- рэалізацыя сістэмнага, асобаснага і культуралагічнага падыходу ў адукацыйным працэсе і інш.

Супрацоўніцтва з музеем у педагогічнай працы – шлях да аптыміза-цыі адукацыйнага працэсу, мэтай якога з'яўляеца раскрыццё творчага патэнцыялу навучэнца, стымулюванне яго актыўнасці, стварэнне ўмоў для самаадукацыі і самарэалізацыі, выхаванне маральнасці з акрэсленай грамадзянскай пазіцыяй. Адзін з магутных сродкаў у дасягненні пастаўленай мэты – увядзенне асобы ў свет культуры праз глыбокое раз-уменне літаратуры. Вывучэнне нацыянальнай літаратурнай спадчыны – адзін са шляхоў далучэння асобы да вялікага свету каштоўнага і пры-

гожага, створанага чалавецтвам, імя якому – Мастацтва. Менавіта яно і з'яўляецца для чалавека невычэрпнай крыніцай для творчасці, крыніцай натхнення, спасціжэння сваёй унутранай сутнасці. Такое ўсведамленне прыходзіць да чалавека найперш праз Слова, родную мову, самы старажытны здабытак кожнай нацыі.

Згодна з меркаваннем даследчыцы В. У. Праскаловіч вывучэнне беларускай літаратуры павінна быць арыентавана не толькі на цэласнае ўяўленне аб яе сутнасці, ідэйна-мастацкім багацці, фарміраваць сістэму ведаў, уменняў, каштоўнасцых арыентацый, але і арыентавацца на вопыт эмаяцыйнай і творчай дзеяніасці, на пабудову для кожнага вучня траекторыі яго асобаснага развіцця [4, с. 69]. Такім чынам сцвярджаецца галоўная задача кожнай навучальной установы – фарміраванне стаўлай асобы, здольнай да самаактуалізацыі і самарэалізацыі ў сучасным грамадстве на аснове пабудовы сваёй уласнай адукатыўнай траекторыі. У нашым выпадку гэта задача вырашаецца шляхам далучэння да роднай літаратуры. Эмаяцыйнайнае і эстэтычнае спасціжэнне мастацтва слова дапаможа асобе адчуць «радасць творчасці – пачуццё, якое чалавек, аднойчы зведаўшы, захавае назаўсёды, кім бы ён ні быў» [4, с. 73].

На наш погляд, комплекснае ўзדзейнне на асобу пры вывучэнні роднай літаратуры можа быць дасягнута за кошт выкарыстання ўсіх адукатыўных магчымасцей музея як установы культуры: музейных прадметаў, інфармацыі і цалкам усяго асяроддзя, у якое ўваходзяць «навакольная музейная прастора, уласна музейная пабудова, экспазіцыя як презентацыя музейных помнікаў» [6, с. 107]. Даследчык Б. А. Сталяроў слушна сцвярдждае, што іх узаемадзейнне дазваляе ператварыць культурны вопыт «у асобасныя якасці чалавека, які фарміруеца» [6, с. 107]. Менавіта гэта ўстанова культуры з'яўляецца, па вызначэнні М. В. Нагорскага, месцам «духоўна насычаных зносін з культурным асяроддзем, якое стымулюе маральнае і эстэтычнае развіццё асобы» [3, с. 11–12]. У музеі адукатыя ажыццяўляюцца праз каштоўнасці адносіны асобы да помніка і пашырэнне пачуццёвага вопыту ў працэсе камунікацыі з ім [5, с. 87], што істотна адразніваеца ад традыцыйнай дыдактычнай сістэмы, дзе веды засвойваюцца ў зададзенай форме і паслядоўнасці.

Усе адукатыўныя магчымасці «храма музай» неабходна выкарыстоўваць пры выхаванні любові і павагі да роднага **Слова**, якое павінна быць заснавана на разуменні мастацкай вартасці літаратурных тэкстаў, ўсведамленні сваёй уласнай прыналежнасці да культурнай спадчыны народа, уменні захапляцца і атрымліваць эстэтычную асалоду ад прачытанага. На наш погляд, толькі праз уплыў на свядомасць асобы і яе

светаўспрыманне можна дасягнуць мэты – выхаваць маральную, творчую асобу, якая ганарыща сваёй нацыянальнай спадчынай, у tym ліку і літаратурнай, разумеючы яе значнасць у сусветным маштабе.

З гэтай мэтай урокі беларускай літаратуры могуць праводзіцца ў музеях рознага профілю: гісторычнага, краязнаўчага, літаратурнага. Гэта можа быць як гарадская ўстанова культуры, так і музей у навучальнай установе. Усё залежыць ад тэмы, якая вывучаецца, ад мэты і задач урока, ад узроўню падрыхтаванасці навучэнцаў і, безумоўна, ад метадычнай падрыхтаванасці педагога. У горадзе Гродна гэта могуць быць музеі Максіма Багдановіча, гісторыі рэлігіі, Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей, музей-аптэка, гісторыі гарадніцы і іншыя.

Шырокі спектр формаў культурна-асветніцкай дзейнасці музеяў дае магчымасць самым разнастайным наведвальнікам задаволіць свае патрэбы ў спасціжэнні культурнага патэнцыялу грамадства, а таксама належным чынам ацаніць багацце і непаўторнасць духоўнай і матэрыяльной спадчыны перш за ўсё свайго рэгіёна, сваёй мясцовасці. Да традыцыйных формаў працы музея можна аднесці экспкурсіі і лекцыі, якія склаліся яшчэ ў канцы XIX стагоддзя. З сярэдзіны 80-х гадоў XX стагоддзя распаўсюджваюцца такія жанры экспкурсій, як тэатралізаваныя экспкурсіі, экспкурсіі-гутаркі, экспкурсіі-ўроткі і інш. Сярод клубных формаў музейнай работы можна вылучыць наступныя: музычныя і літаратурныя гасцёўні, вечары, музейныя святы, гурткі, клубы. Папулярнасць набываюць і шматлікія забаўляльныя формы, якія становяцца арганічнай часткай музейных заняткаў для навучэнцаў рознага ўзросту: гульні, квесты, віктарыны і інш.

Вельмі зручна наладжваць музейна-педагагічную дзейнасць ва ўстанове адукцыі, дзе, як правіла, ёсьць свой музейны пакой ці створаны школьнны музей (гісторычны, этнографічны, літаратурны). Такім чынам можна пазбегнуць складанасцяў у арганізацыі супрацоўніцтва з гэтай установай: матэрыяльныя выдаткі, цяжкасці ў арганізацыі экспкурсій і пераездзе навучэнцаў на грамадскім транспарце, непадрыхтаванасць іх да працяглай экспкурсіі, складаная і неадаптаваная інфармацыя ў музеі і інш.

Пры гэтым музей любога профілю ў навучальнай установе можа быць выкарыстаны не на цэлія заняткі, а на іх частку, вырашаючы адну або некалькі задач урока або пазакласнага мерапрыемства: тлумачэнне новых слоў, разуменне гісторычнага контэксту твора, стварэнне творчай атмасфери для чытання мастацкіх тэкстаў, для ўводнай гутаркі перад

вывучэннем раздзела, падчас правядзення конкурсу на лепшы прачытана верш і г. д.

Выкарыстанне любой формы супрацоўніцтва з музеем на ўроках роднай літаратуры патрабуе работы педагога на некалькіх этапах:

1. Падрыхтоўчы.
2. Наведванне музея і агляд экспазіцыі.
3. Падвядзенне вынікаў заняткаў.

На першым этапе настаўнік паведамляе мэту наведвання музея, арыентуе навучэнцаў на выкананне задання пасля заняткаў, нагадвае аб правілах паводзін у гэтай установе. Вельмі важна для педагога зацікавіць навучэнцаў экспазіцыяй так, каб адчувалася загадкасць, нейкая інтрыга, якую трэба раскрыць пасля наведвання «храма музай». Для папярэдняй ацэнкі эфектыўнасці формы сумеснай працы з гэтай установай настаўніку неабходна дакладна ведаць запланаваныя віды работы экспкурсавода і спецыфіку муゼйнай экспазіцыі і інфармацыі. Усё гэта педагог робіць сумесна з супрацоўнікам музея. Заняткі ў школьнім музеі могуць быць арганізаваны самім педагогам, калі ён сам дае заданне навучэнцам, тым самым уключыўшы іх у сумесную творчую працу.

На другім этапе арганізоўваецца наведванне і агляд экспазіцыі. Навучэнцы слухаюць уважліва інфармацыю, адказваюць на пытанні экспкурсавода, выконваюць заданні, абменьваюцца меркаваннямі. Самае галоўнае на гэтым этапе – сумесная творчая праца, бадзёры настрой, захопленасць эмоцыямі, абмен уражаннямі. Педагог выступае ў ролі старшага, больш вопытнага таварыша, саратніка ў супольнай працы. Асабліва важным такое ўзаемадзеянне з'яўляецца пры наведванні школьнага музея, дзе кожны можа быць экспкурсаводам ці падрыхтаваць сваё заданне на аснове экспазіцыі.

Папярэднє падвядзенне вынікаў арганізоўваецца непасрэдна ў музеі ў форме праблемнай гутаркі, рэфлексіі, узаемных пажаданняў адзін другому. Рэфлексія, якая праводзіцца ў класе, павінна адпавядаць мэце заняткаў і насіць творчыя характеристар. Навучэнцы дзеляцца ўражаннямі і ў любой форме выкладаюць свае веды па вывучанай тэмэ: малюнкі, эсэ, даклады, презентацыі, тэатралізаваныя інсцэніроўкі, вершы і г. д.

Класіка беларускай літаратуры (Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багдановіч), якая вывучаецца ў навучальнай установе, – гэта важны сродак для развіцця і выхавання асобы, якая толькі фарміруеца. Таму вельмі важна на першай ступені агульнай сярэдняй адукацыі навучыць разумеца мастакскую каштоўнасць лірычнай і празаічнай спадчыны роднай літаратуры. Творчасць Якуба Коласа – гэта крыніца натхнення для

кожнага прадстаўніка беларускай нацыі, пры спасціжэнні якой любы чытач змога зразумець духоўнае багацце і ментальнасць свайго народа. Першы крок да разумення твораў Коласа навучэнцы робяць у самым юным узросце.

На наш погляд, выкарыстанне адукатыўнай функцыі музея пры вывучэнні твораў гэтага пісьменніка вырашае важную задачу – забяспечвае свядомасць і глубокое разуменне творчасці пісьменніка на аснове падрабязнай інфармацыі пра яго асабістасць і творчы лёс. Гэта дасягаецца і за кошт слоўніковай работы перад вывучэннем вершаў і апавяданняў, а таксама ў працэсе чытання і аналізу твора праз разуменне вобразнасці і эмацыйнальна-пачуццёвой пранікнёнасці, якую хацеў перадаць аўтар.

У 1–4 класах у навучальных установах як з рускай, так і з беларускай мовай навучання вывучаюцца лірычныя і эпічныя творы Якуба Коласа, у якіх дасягаецца апісанне прыроды: «Адлёт жураўлён», «На рэчцы», «Увесень», «Ясныя дні восені», «Палескія вобразы», «Восень», «Вясна на Палессі», «Першы гром», «Зіма», «Мяцеліца», «Першы снег», «Песні зімы», «Надых зімы», «Вясна», «Песня аб вясне», «Прылёт птушак». Як бачым, амаль усе поры года, пра якія пісаў Колас, прадугледжаны праграмай для вывучэння. Больш таго, аўтар па-майстэрску адлюстраваў у сваіх вершах і апавяданнях розныя з'явы прыроды, звязаючы ўвагу чытача на прыгажосць і непаўторнасць кожнай з іх.

Аднак мастацкая тэксты такога кшталту нялёгkія для ўспрымання, асабліва для навучэнцаў, якія толькі пачынаюць уваходзіць у свет мастацкасці беларускага слова. А любою і пашана да роднай літаратуры пачынаюцца менавіта з глубокага разумення эстэтычнай каштоўнасці кожнага твора, створанага аўтарам на глебе нацыянальнай літаратурнай спадчыны.

Таму, на нашу думку, пры вывучэнні творчасці Якуба Коласа на першай ступені агульнай сярэдняй адукатыўнай педагогічнай патрэбна ў сваёй працы ўлічваць некалькі патрабаванняў:

1. Абавязкова праводзіць сувязь з біографіяй творцы.
2. Падрабязна праводзіць слоўніковую працу, раскрываючу значэнне не толькі слоў, але і іх спалучэнні.
3. Ствараць адпаведны эмацыйнальны настрой пры вывучэнні вершаў і прозы, які б адпавядаў асноўнай ідэі твора.
4. Выкарыстоўваць карціны мастакоў і музычныя творы для лепшага эмацыйнальнага ўздзейння на асобу пры чытанні мастацкіх тэкстаў.
5. Уключачы навучэнцаў у даследчую і творчую працу.

Усе гэтыя ўмовы эфектыўнай арганізацыі педагогічнага працэсу пры вывучэнні творчасці Якуба Коласа на першай ступені агульной сярэдняй адукцыі можна рэалізаваць пры супрацоўніцтве з музеем. На матэрыяле гэтай установы (а гэта можа быць віртуальная экспурсія або ўрок-падарожжа з дапамогай презентацыі) біяграфія нашага славутага класіка на аснове фактычнага матэрыялу набывае рэальны абрыс: сям'я лесніка, раннія дзіцячыя гады ў лесніковых сядзібах, праца настаўніка, жыццё на Палессі, любоў да прыроды, веданне сялянскага жыцця і побыту. Гэта дае разуменне таго, чаму так шмат апісанняў прыроды ў творчасці Коласа і адкуль столькі захаплення ад краявідаў палескага краю ў яго вершах «Палескія вобразы» і «Вясна на Палессі».

Работа над раскрыццём значэння незразумелых слоў можа быць арганізавана пры выкарыстанні сродкаў школьнага музея, дзе амаль заўсёды ёсьць краязнаўчая частка экспазіцыі, якая адлюстроўвае беларускую хатку пачатку XX стагоддзя, прадметы побыту, адзення таго часу. На гэтым матэрыяле вельмі лёгка зразумець значэнне наступных слоў: вышкі ‘насціл пад страхой у хляве або ў канюшні для сена, розных гаспадарчых прылад’ (верш «Зіма»), башлык ‘суконны востраканечны капюшон, які надзяваецца на шапку’ (апавяданне «Надыход зімы»), кроcны ‘ручны ткацкі станок’ (верш «Песня аб вясне»), друзачкі ‘маленькія асколачкі чаго-небудзь разбітага’ (верш «На рэчцы»), комін ‘труба для адводу дыму з печы’, палазы ‘частка саней, якая дазваляе ім рухацца па снезе’ (верш «Песні зімы»), кадзь, або кадушка, ‘невялікая драўляная пасудзіна, звычайна выкарыстоўваецца для заквашвання капусты’ («Вясна на Палессі»).

Стварэнне настрою пры чытанні мастацкага твора – з'ява комплексная, якая залежыць найперш ад акцёрскага майстэрства настаўніка, але вельмі добрымі дэкарацыямі для педагога-майстра можа стаць музейная экспазіцыя, якая ўнясе каларыт і насыціц патрэбнымі дэталямі эмацыянальны настрой, з якім павінен чытацца верш. Трэба адзначыць, што атмасфера музея заўсёды звязана з нейкай таямніцай, загадкавасцю. Тут своеасаблівая цішыня, дзе чуецца толькі «подых гісторыі», таму ў гэтым месцы лёгка фантазіраваць і ўяўляць. Стварыць адпаведны настрой важна пры чытанні такіх твораў, як апавяданне «Ясныя дні восені», вершы «Першы гром», «Песні зімы», «Песня аб вясне».

Варта, на нашу думку, спалучаць вывучэнне літаратурных твораў Якуба Коласа з іншымі відамі мастацтва: музыкай і жывапісам. У дапамогу педагогу могуць выступаць адукатыўныя сродкі як школьнага

музея (рэпрадукцыі карцін ці намаляваныя пейзажы мясцовых мастакоў, праслушоўванне класічнай музыкі ці народных песен у гэтым музеі), так і матэрыялы з сайта <https://www.artmuseum.by> Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь ці іншых падобных устаноў культуры. Уключэнне іншых відаў мастацтва пры вывучэнні нацыянальнай літаратурнай спадчыны, на нашу думку, – шлях да пашырэння адукатыўнай прасторы навучэнца, якая стварае аснову для яго ўласнай творчасці і развіцця.

Заданні, якія патрабуюць крэатыўнага падыходу ці правядзення самастойнай даследчай працы, – неабходная ўмова эфектыўнай арганізацыі педагогічнага працэсу пры вывучэнні творчасці Якуба Коласа. На наш погляд, у музейна-педагагічнай дзейнасці такія віды работ могуць выкарыстоўвацца як пры падрыхтоўцы да наведвання музея, так і пры падвядзенні вынікаў. Напрыклад, гэта могуць быць наступныя заданні: расказаць факт біографіі пісьменніка, які ўразіў, скласці некалькі пытанняў па творчасці, прыдумаць загадку пра предмет, які звязаны з творамі аўтара і г. д. Падчас падвядзення вынікаў музейных заняткаў навучэнцы могуць намаляваць карціну, падабраць музычны твор да верша і расказаць пра яго, напісаць эсэ-замалёўку, зрабіць презентацыю пра свае ўражанні і інш.

Рэалізацыя ўсіх гэтых патрабаванняў дазволіць сферміраваць у навучэнцаў цэласнае ўяўленне аб творчасці Якуба Коласа, які быў чулым, шчырым, уважлівым да наваколля, сапраўдным мастаком слова і нацыянальным творцам, якога нездарма лічаць класікам беларускай літаратуры. Менавіта гэта і дазволіць у далейшым, вывучаючы больш аб'ёмныя мастацкія тэксты гэтага аўтара, глыбока разумець і захапляцца імі.

Такім чынам, пры вывучэнні паэтычнай і празаічнай спадчыны Якуба Коласа ў супрацоўніцтве з музеем дасягаецца свядомае засваенне асаблівасцей нацыянальнай літаратурнай спадчыны, ствараецца адпаведны эмацыйнальны настрой і адбываецца далучэнне асобы да культуры свайго народа. Рэалізууючы адукатыўную функцыю музея ў сваёй дзейнасці, педагог мае магчымасць пашырыць адукатыўную прастору навучэнца, стварыць умовы для рэалізацыі творчага патэнцыялу яго асобы.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Курс «Музееведение». Понятие «музей». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://madrace.ru/muzeevedenie/kurs-muzeevedenie/ponyatie-muzey>. – Дата доступа: 30.04.2019.
2. Музееведение: музеи ист. профиля: [Учеб. пособие для вузов по спец. «История»] / под ред. К. Б. Левыкина, В. Хербета. – М.: Выш. шк., 1988. – 430 с.
3. Нагорский, Н. В. Музей в духовной жизни общества. – СПб: [б. и.], 2004. – 432 с.

4. Праскаловіч, В. У. «Ад маленькага пісьменніка – да вялікага чытача...»: структурна-змістоўная харктэрыстыка новых факультатыўных заняткаў па беларускай літаратуре // Роднае слова. – 2010. – № 8. – С. 69–73.
5. Словарь музейных терминов. Музей // Российская музейная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.museum.ru/RME/dictionary.asp?40>. – Дата доступа: 23.02.2019.
6. Столяров, Б. А. Музейная педагогика. История, теория, практика: учеб. пособие. – М.: Выш. шк., 2004. – 216 с.

УДК 378.016:811.161.3

В. Ю. Дылеўская (Беларусь, г. Мінск)

ВЫКАРЫСТАННЕ ТВОРАЎ ЯКУБА КОЛАСА НА ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАХ З КІТАЙСКІМІ СТУДЭНТАМІ

Анататыя. Чым глыбей і паўней мы даследуем сувязі, якія аб'ядноўваюць літаратуры нашай планеты, тым больш мы дапамагаем узаемаразуменню народаў і культур. Можна парапоўнаваць творы, блізкія па змальцы, светаўспрыманні, стылі, поглядах мастакоў слова. У гэтым сэнсе апісанні пейзажу, побыту ў творах Якуба Коласа – непераўзыдзены матэрыял.

Ключавыя слова: парапоўнанне вывучэнне літаратуры, развіццё маўлення студэнтаў, Якуб Колас, паэма «Новая зямля», біографія пісьменніка, вусныя выказванні.

Праблема развіцця маўлення замежных студэнтаў з'яўляецца адной з метадычных праблем. У сувязі з вывучэннем літаратуры, у прыватнасці спецыяльнага курса «Параўнальная вывучэнне літаратуры» (3 курс, «Руская філалогія», на рускай мове), узнікае праблема арганізацыі і правядзення заняткаў развіцця маўлення, іх кампазіцыйнай структуры. Работа па развіцці маўлення вядзеца ў той ці іншай ступені на кожным занятку літаратуры, але праводзяцца і спецыяльныя заняткі, падчас якіх на матэрыяле аднаго ці некалькіх літаратурных твораў актывізуецца маўленчая практыка студэнтаў. Для гэтага замацоўваецца засвоеная на базе мастацкіх твораў лексіка, выкарыстоўваючыя розныя віды вусных выказванняў, выпрацоўваючыя ўменні вядзення дыялогу і інш. Аб неабходнасці забеспечэння прадуктыўнага харктару маўленчай камунікацыі папярэджаюць метадысты.

Выкладчыкі і метадысты вядуць пошук цікавых у маўленчых і мастацка-эстэтычных аспектах падыходаў да развіцця вуснага маўлення. Гэта праяўляецца як у змесце і структуры практычных заняткаў, так і ў вызначэнні формаў іх правядзення: экспертызі да помнікаў Якуба Коласа, Адама Міцкевіча, Дуніна-Марцінкевіча і Станіслава Манюшкі ў Мінску, якія мы праводзім штогод з групай студэнтаў з Кітая;